

ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Аналітычная справаздача аб назіранні за фарміраваннем тэрытарыяльных выбарчых камісій

Назіранне за выбарамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца РППГА “Беларускі Хельсінкскі камітэт” і ПЦ “Вясна” ў рамках кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары”.

Агульныя высновы

- тэрытарыяльныя выбарчыя камісіі (далей ТВК) – адзін з асноўных механізмаў правядзення выбараў у адпаведнасці з міжнароднымі прынцыпамі свабодных і дэмакратычных выбараў і нацыянальным выбарчым заканадаўствам;
- згодна з дзеючым выбарчым заканадаўствам фарміраванне ТВК адносіцца да кампетэнцыі мясцовых органаў улады і іх выканаўчых камітэтаў;
- адметнасцю сёлетняй кампаніі стала яе правядзення ва ўмовах пандэміі каранавіруса, што паўплывала на працэс вылучэння прадстаўнікоў партый і грамадскіх аб’яднанняў і парадак правядзення пасяджэнняў органаў, якія фарміравалі ТВК;
- пастанова ЦВК № 13 (з улікам змяненняў) прадугледзела магчымасць правядзення пасяджэнняў па ўтварэнні ТВК альбо з анлайн-трансляцыяй у інтэрнэце (без запрашэння прадстаўнікоў суб’ектаў, якія вылучалі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій і СМІ), ці з наступным выкладаннем поўнага відэазапісу пасяджэння, альбо з запрашэннем на пасяджэнне без анлайн трансляцыі і запісу;
- у адрозненні ад папярэдніх выбараў пастанова ЦВК № 13 не прадугледзела магчымасць прысутнасці на пасяджэннях органаў па ўтварэнні выбарчых камісій прадстаўнікоў грамадскіх аб’яднанняў, назіральнікі ад якіх акрэдытаваныя ў ЦВК;
- большасць прадстаўнікоў кампаніі мелі магчымасць назіраць за пасяджэннямі па ўтварэнню ТВК: праз анлайн-трансляцыю пасяджэнняў (40%), прагляд відэа

пасяджэння ў запісу (13,6%), ці асабіста прысутнічаць пры іх правядзенні (13,6%). Мелі месца цяжкасці з правядзеннем маніторынгу дадзенага этапа выбараў альбо праз немагчымасць непасрэдна прысутнічаць на пасяджэннях, альбо праз кепскую якасць анлайн-трансляцый (20%);

– адсутнасць замацаванага ў Пастанове ЦВК права прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў прысутнічаць на пасяджэннях органаў па ўтварэнні выбарчых камісій, а таксама аднастайнага падыходу па правядзенні гэтых пасяджэнняў, у шэрагу выпадкаў прывяло да таго, што прадстаўнікі кампаніі не здолелі назіраць за гэтым важным этапам выбараў;

– як і падчас папярэдніх выбараў, асноўную колькасць вылучэнцаў у ТВК склалі прадстаўнікі 6 праўрадавых арганізацый – РГА “Белая Русь”, РГА “Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі”, прафсаюзаў, якія ўваходзяць у Федэрацыю прафсаюзаў Беларусі, РГА “Беларускі саюз жанчын”, Беларускае грамадскае аб'яднанне ветэранаў і ГА “Беларускі фонд міру”, якія вылучылі 989 прадстаўнікоў - 86,7% ад прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў і 45,6% ад усіх прэтэндэнтаў на месцы ў камісіях. Роля вылучэнцаў ад палітычных партый засталася невысокай – 179 чалавек ці 8,25% ад усіх вылучаных;

– большую частку сябраў ТВК склалі прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў – 1095 чалавек, альбо 55%. У ТВК былі ўключаны 97,7% прадстаўнікоў пяці праўладных грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзаў ад агульнай колькасці вылучаных гэтымі суб'ектамі;

– з 25 прэтэндэнтаў ад апазіцыйных партый у склад ТВК увайшлі два прадстаўнікі – па адным ад Партыі БНФ і БСДП (Грамада) – 8% ад вылучаных. У той жа час у ТВК ўключаны 97,4% прадстаўнікоў праўладных палітычных партый ад агульнай колькасці вылучаных. У параўнанні з папярэднімі прэзідэнцкімі выбарамі, колькасць прадстаўнікоў апазіцыйных партый у ТВК зменшылася ў 15 разоў, а паказчык “праходнасці” знізіўся ўдвая. Гэта сведчыць аб захаванні дыскрымінацыйных падыходаў пры фарміраванні складу выбарчых камісій.

Правая база

Фарміраванне тэрытарыяльных выбарчых камісій па правядзенні выбараў Прэзідэнта (далей – ТВК) адбываецца па правілах, устаноўленых Выбарчым кодэксам (далей – ВК). Асобныя пытанні фарміравання ТВК урэгуляваныя Пастановай Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў 8 траўня 2020 г. № 13 «Аб растлумачэнні

прымянення палажэнняў Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь аб парадку ўтварэння камісій па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2020 годзе».

У адпаведнасці з арт. 27 ВК, падрыхтоўку і правядзенне выбараў Прэзідэнта забяспечваюць тэрытарыяльныя камісіі – абласныя, Мінская гарадская, раённыя, гарадскія (у гарадах абласнога падпарадкавання, акрамя гарадоў з раённым дзяленнем), раённыя ў гарадах, і ўчастковыя камісіі.

Камісіі па выбарах Прэзідэнта складаюцца з прадстаўнікоў палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, а таксама прадстаўнікоў грамадзянаў, якія вылучаны ў склад камісій шляхам збору подпісаў.

Органы, якія ўтвараюць камісію, як правіла, не менш адной трэці яе складу фарміруюць з прадстаўнікоў палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў. Дзяржаўныя служачыя не могуць складаць больш за адну трэць складу камісіі. Гэтыя палажэнні не выкарыстоўваюцца пры ўтварэнні ўчастковых камісій за межамі Рэспублікі Беларусь. У склад камісіі не могуць уваходзіць судзі, пракуроры, кіраўнікі мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў.

Вылучаць сваіх прадстаўнікоў у склад выбарчых камісій (па аднаму прадстаўніку ў адпаведную камісію) маюць права:

– кіруючыя органы абласных, Мінскай гарадской, раённых, гарадскіх (у гарадах абласнога падпарадкавання), раённых у гарадах, арганізацыйных структур палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў – з ліку сваіх сябраў у адпаведныя абласныя, Мінскую гарадскую, раённыя, гарадскія (у гарадах абласнога падпарадкавання), раённыя ў гарадах тэрытарыяльныя камісіі;

– сходы працоўных калектываў ці калектывы іх структурных падраздзяленняў, якія размешчаныя на тэрыторыі раёна, горада, раёна ў горадзе і якія налічваюць не менш за 10 працуючых;

– не менш чым 10 выбаршчыкаў, якія пражываюць на адпаведнай тэрыторыі;

Парадак накіравання прадстаўнікоў палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў усталяваны арт. 35 ВК.

ТВК фарміруюцца наступнымі органамі:

– абласныя, Мінская гарадская камісіі – прэзідыумами абласных, Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў і абласнымі, Мінскім гарадскім выканаўчым камітэтам у складзе 9-13 членаў камісіі;

– раённыя, гарадскія камісіі - прэзідыумамі раённых, гарадскіх Саветаў дэпутатаў і раённымі, гарадскімі выканаўчымі камітэтамі ў складзе 9-13 членаў камісіі;

– раённыя ў гарадах камісіі - прэзідыумамі гарадскіх Саветаў дэпутатаў і гарадскімі выканаўчымі камітэтамі ў складзе 9-13 членаў камісіі.

Названыя камісіі па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ўтвараюцца не пазней чым за 80 дзён да выбараў: у адпаведнасці з Каляндарным планам - не пазней за 20 траўня 2020 года.

У адпаведнасці з ВК, на пасяджэннях органаў, якія фарміруюць камісіі, маюць права прысутнічаць прадстаўнікі суб'ектаў, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій (палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў і грамадзян, якія вылучылі свайго прадстаўніка ў склад камісіі). Такім чынам, пытанне аб прысутнасці на гэтых пасяджэннях назіральнікаў у ВК не ўрэгулявана. У выніку на папярэдніх прэзідэнцкіх выбарах 2015 года 20% назіральнікаў кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары» не патрапілі на пасяджэнні па фарміраванні тэрытарыяльных камісій. Гэты прабел быў ліквідаваны Пастановамі ЦВК пачынаючы з парламенцкіх выбараў 2016 года: ўстаноўлена, што пры правядзенні пасяджэння органа, які фарміруе камісію, маюць права прысутнічаць міжнародныя назіральнікі, акрэдытаваныя ЦВК; таксама маюць права прысутнічаць прадстаўнікі палітычных партый, іншых рэспубліканскіх грамадскіх аб'яднанняў, назіральнікі, акрэдытаваныя пры ЦВК.

Акрамя таго, з 2016 года ЦВК у адпаведных пастановах лічыла неабходным перад прыняццем рашэння аб фарміраванні выбарчай камісіі выносіць на абмеркаванне пытанне аб «дзелавых і палітычных якасцях» (пазней – «дзелавых і асабістых якасцях») асоб, вылучаных у склад камісіі, а калі колькасць прэтэндэнтаў у склад выбарчай камісіі перавышае колькасць прадугледжаных сябраў камісіі, заслухоўваецца інфармацыя па кожнай кандыдатуры і праводзіцца персанальнае галасаванне.

Пастановай ЦВК ад 8 траўня 2020 г. № 13 «Аб растлумачэнні прымянення палажэнняў Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь аб парадку ўтварэння камісій па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2020 годзе» быў зменены ўсталяваны раней парадак: у мэтах прафілактыкі распаўсюджвання каранавірусной інфекцыі пасяджэнні органаў, якія ўтвараюць тэрытарыяльныя камісіі планавалася праводзіць у адсутнасць прадстаўнікоў палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, грамадзян, сродкаў масавай інфармацыі і іншых запрошаных асоб. Пры гэтым органы былі абавязаныя забяспечыць прамую трансляцыю пасяджэння на сайце адпаведнага

выканаўчага камітэта ў глабальнай камп'ютэрнай сетцы Інтэрнэт або размяшчэнне на гэтым сайце поўнага відэазапісу пасяджэння.

Пасля скаргі старшыні ПАГА “Рух “За свабоду” Юрыя Губарэвіча, які звярнуў увагу ЦВК на тое, што забарона на прысутнасць прадстаўнікоў суб'ектаў, якія маюць права вылучаць сваіх прадстаўнікоў у склад камісій, парушае арт.34 ВК і пазбаўляе іх магчымасці адказаць на пытанні сябраў органаў, якія ўтвараюць камісіі, гэтая пастанова была змененая за тры дні да пачатку правядзення пасяджэння органаў, якія фарміруюць камісіі. У абноўленай версіі пастановы органы, якія ўтвараюць тэрытарыяльныя камісіі, атрымалі права вырашаць, праводзіць трансляцыю свайго пасяджэння (размяшчаць яе відэазапіс) або праводзіць пасяджэнні ў прысутнасці прадстаўнікоў палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, грамадзян, сродкаў масавай інфармацыі і іншых запрошаных асоб. Гэта пастанова не ўтрымлівала пэўных правілаў аб допуску на пасяджэнне прадстаўнікоў ГА, якія накіравалі сваіх назіральнікаў у ЦВК. Такім чынам, ЦВК не пазбег умяшання сваёй пастановай у змест нормы Выбарчага кодэкса, але пры гэтым знізіў станоўчы эфект ад укаранення новых практык, якія маглі б павялічыць ступень адкрытасці і галоснасці выбараў.

Згодна з ВК рашэнне аб фарміраванні камісій у сямідзённы тэрмін з моманту яго прыняцця публікуецца ў друку. У адпаведнасці з Пастановай ЦВК ад 8 траўня 2020 г. № 16 «Аб інфармаванні грамадзян выбарчымі камісіямі і мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі аб рабоце па падрыхтоўцы і правядзенні выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2020 годзе», інфармацыя камісій па выбарах і мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў аб рабоце па падрыхтоўцы і правядзенні выбараў публікуецца ў мясцовых газетах (заснавальнікамі якіх з'яўляюцца абласныя, Мінскі гарадскі, раённыя, гарадскія выканаўчыя камітэты), і размяшчаецца на афіцыйных сайтах у глабальнай камп'ютэрнай сетцы Інтэрнэт названых выканаўчых камітэтаў, а таксама мясцовых адміністрацый раёнаў у гарадах у спецыяльна створанай рубрыцы «Выбары 2020».

Рашэнне органа, які фарміруе камісіі, можа быць абскарджана ў трохдзённы тэрмін з моманту яго прыняцця адпаведна ў абласны, Мінскі гарадскі, раённы, гарадскі суд суб'ектамі, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісіі. Суд разглядае скаргу на працягу трох дзён, яго рашэнне з'яўляецца канчатковым.

Працэс вылучэння ў склад выбарчых камісій

У адпаведнасці з Каляндарным планам, вылучэнне прадстаўнікоў у склад ТВК павінна было завяршыцца не пазней за 17 траўня 2020 года. Вылучэнне

прадстаўнікоў у ТВК было праведзена ва ўстаноўленыя тэрміны. Пастанова ЦВК ад 8 траўня 2020 г. № 16 «Аб інфармаванні грамадзян выбарчымі камісіямі і мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі аб рабоце па падрыхтоўцы і правядзенні выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2020 годзе» абавязала органы мясцовай улады публікаваць інфармацыю пра час і месцы прыёму дакументаў па вылучэнні прадстаўнікоў у склад ТВК на наступны дзень пасля зацвярджэння ЦВК Каляндарным планам (у адпаведнасці з Дадаткам 2 да Пастановы – у дзень адкрыцця рубрыкі «Выбары-2020», не пазней трох дзён з моманту афіцыйнага апублікавання пастановы ПП НС Рэспублікі Беларусь аб прызначэнні выбараў Прэзідэнта) на інтэрнэт-сайтах выканаўчых камітэтаў, а таксама ў бліжэйшым нумары мясцовай газеты.

Па дадзеных ЦВК¹, у 153 тэрытарыяльных камісіі было вылучана 2171 чалавек.

З 15 зарэгістраваных у краіне палітычных партый сваіх прадстаўнікоў у склад тэрытарыяльных камісій вылучылі 8, у тым ліку 3 апазіцыйныя: Аб'яднаная грамадзянская партыя (3), Партыя БНФ (6), Беларуска сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) (16). Традыцыйна актыўная на ўсіх выбарчых кампаніях Беларуска партыя левых «Справядлівы свет» адмовілася² ад удзелу ў выбарах. Таксама ад удзелу ў выбарах адмовілася³ Беларуска партыя «Зялёныя». У заявах партыйных органаў у прыватнасці адзначаўся той факт, што правядзенне выбараў у перыяд пандэміі COVID-19 – гэта безадказнае рашэнне, якое ставіць пад пагрозу жыццё людзей.

Такім чынам, апазіцыйныя партыі вылучылі на 60% менш прадстаўнікоў, чым на папярэдніх прэзідэнцкіх выбарах

Як і раней, працэс вылучэння прадстаўнікоў апазіцыйных партый і іншых грамадскіх арганізацый ўскладняецца тым, што ў адпаведнасці з ВК, правам вылучэння сваіх прадстаўнікоў валодаюць толькі кіруючыя органы абласных, Мінскіх гарадскіх, раённых, гарадскіх (у гарадах абласнога падпарадкавання), раённых у гарадах арганізацыйных структур палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў. За перыяд з 2003 г. шматлікія арганізацыйныя структуры палітычных партый былі ліквідаваныя ў сувязі з рэгістрацыяй іх у памяшканнях жылога фонду.

Усяго ад палітычных партый у ТВК вылучана 179 прадстаўнікоў, што склала толькі 8,25% ад усёй колькасці прэтэндэнтаў. Такое становішча сведчыць аб захаванні невысокай ролі партый у палітычным жыцці дзяржавы: колькасць партыйных вылучэнцаў на чвэрць менш, чым на папярэдніх прэзідэнцкіх

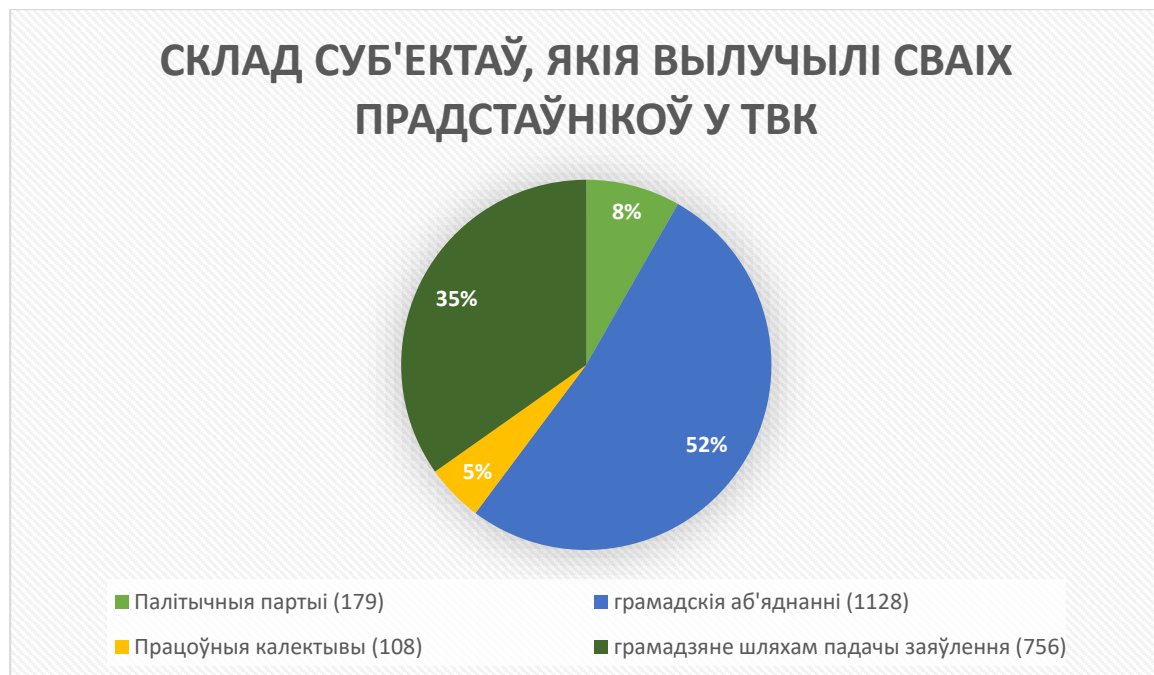
¹ <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/2020/stat1.pdf>

² <http://spravmir.org/2020/05/10/statement-elections2020/>

³ <https://www.facebook.com/belarusiangreens/posts/2595529590712782>

выбарах; актыўны ўдзел у вылучэнні ў ТВК прынялі праўрадавыя партыі, якія ня вылучылі, за выключэннем ЛДПБ, сваіх кандыдатаў.

У параўнанні з папярэднімі прэзідэнцкімі выбарамі, знізілася колькасць вылучэнцаў працоўных калектываў - з 11,7% да 5% і грамадзян - з 39,1% да 34,8%.

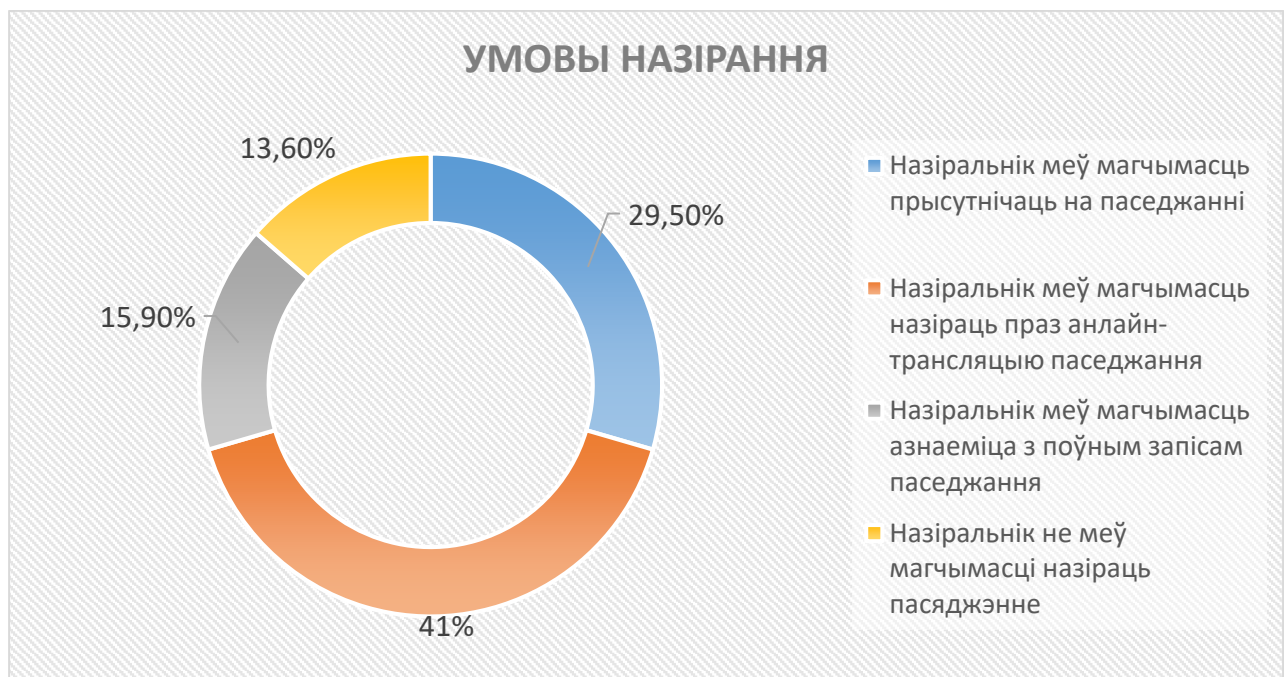
Большасць – 52% прэтэндэнтаў у сябры ТВК склалі вылучэнцы грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзаў. Колькасць вылучаных у камісіі прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў вырасла ў параўнанні з папярэднімі прэзідэнцкімі выбарамі на 13%, аднак гэта не сведчыць аб росце ўплыву грамадскасці на выбарчыя працэсы: ядро вылучэнцаў склалі прадстаўнікі 6 праўрадавых арганізацый – РГА «Белая Русь», РГА «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі», прафсаюзаў, якія ўваходзяць у Федэрацыю прафсаюзаў Беларусі, РГА «Беларускі саюз жанчын», Беларускае грамадскае аб'яднанне ветэранаў і ГА «Беларускі фонд міру», якія вылучылі 989 прадстаўнікоў – 86,7% ад прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў і 45,6% ад усіх прэтэндэнтаў на месцы ў камісіях.

Пасяджэнні органаў, якія фарміравалі камісіі. Умовы назірання

Сумесныя пасяджэнні прэзідыумаў абласных, Мінскага гарадскога, раённых, гарадскіх (гарадоў абласнога падпарадкавання) і раённых у гарадах Саветаў дэпутатаў і адпаведных выканаўчых камітэтаў адбыліся ў адпаведнасці з Каляндарным планам, не пазней 20 траўня 2020 г.

Згодна з пастановай ЦВК № 13, пасяджэнні органаў па фарміраванні ТВК маглі адбывацца альбо ў ан-лайн рэжыме з прамой трансляцыяй пасяджэння праз інтэрнэт ці з наступным выкладаннем для азнаямлення поўнага відэазапісу пасяджэння, альбо, як і раней, у прысутнасці запрошаных прадстаўнікоў суб'ектаў, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій, без наступнай трансляцыі ў анлайн-рэжыме ці наступным выкладаннем відэазапісу на сайтах.

41 % назіральнікаў кампаніі адзначылі, што пасяджэнні органаў па ўтварэнні ТВК адбываліся з ан-лайн трансляцыяй, 15,9 % пасяджэнняў без ан-лайн трансляцыі, але з наступным выкладаннем поўнай відэаверсіі праз інтэрнэт, 29,5% адказалі, што пасяджэнні, як і раней, адбываліся з запрашэннем суб'ектаў, якія вылучалі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій, пры гэтым пасяджэнні не трансліраваліся анлайн, і не быў выкладзены відэазапіс пасяджэння.

У пастанове ЦВК № 13 не было ўказана на магчымасць прысутнасці прадстаўнікоў іншых грамадскіх аб'яднанняў і працэдуры іх накіравання на пасяджэнні, якія адбываліся ў рэальным, а не анлайн рэжыме.

Трэба адзначыць, што падчас правядзення папярэдніх выбараў, у тым ліку на выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў 2019 года, пастановы ЦВК прадугледжвалі права прысутнічаць на пасяджэннях органаў, што ўтвараюць выбарчыя камісіі, прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў, назіральнікі ад якіх акрэдытаваныя ў ЦВК. Для гэтага ў органы, якія ўтваралі камісіі, трэба было прадставіць ліст аб накіраванні прадстаўніка на бланку грамадскага аб'яднання за подпісам ягонага кіраўніка.

Адсутнасць замацаванага ў Пастанове ЦВК права прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў прысутнічаць на пасяджэннях органаў па ўтварэнні выбарчых камісій, а таксама аднастайнага падыходу па правядзенні гэтых пасяджэнняў, у шэрагу выпадкаў прывяло да таго, што прадстаўнікі кампаніі не здолелі назіраць за гэтым важным этапам выбараў.

Так, на запыт доўгатэрміновага назіральніка кампаніі Леаніда Свеціка аб магчымасці прысутнічаць на пасяджэнні выканкама па ўтварэнні ТВК Віцебскі аблвыканкам адказаў, што ў адпаведнасці з арт. 34 Выбарчага кодэкса на пасяджэнні маюць права прысутнічаць прадстаўнікі палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, грамадзянаў, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій, а Л. Свецік да такіх суб'ектаў не належыць. Аналагічны адказ назіральнік атрымаў і ад старшыні Віцебскага гарвыканкама В. Заранкіна.

У некаторых выпадках назіральнікі кампаніі не паспелі аформіць лісты аб іх накіраванні ў сувязі з тым, што многія выканкамы змянілі раней анансаваны на сайтах парадак правядзення пасяджэнняў з ан-лайн рэжыму на звычайны за дзень да правядзення пасяджэнняў.

Аднак у большасці выпадкаў назіральнікі кампаніі ўсё ж змаглі прысутнічаць на пасяджэннях у выпадках іх правядзення з запрашэннем прысутных.

40 % назіральнікаў ажыццяўлялі маніторынг пасяджэнняў праз прамую ан-лайн трансляцыю, з іх 20 % адзначылі яе кепскую якасць. 13,6% назіральнікаў асабіста прысутнічалі пры правядзенні пасяджэнняў, 13,6% назіралі шляхам прагляду відэа-трансляцыі ў запісу.

Як адзначае назіральнік кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” Алег Мацкевіч, анлайн-трансляцыя пасяджэння Барысаўскага райсавета і райвыканкама пачалася ва ўстаноўлены час, але была даступнай для прагляду толькі 10 хвілін 50 секунд. Пасля трансляцыя “завісла” і перапынілася. Запіс пасяджэння апублікаваны таксама не быў. Пасяджэнне па фарміраванні ТВК прайшло закрыта і негалосна.

Часта пры праглядзе ан-лайн трансляцыі і відэазапісу пасяджэнняў назіральнікам было цяжка ідэнтыфікаваць усіх прысутных: удзельнікі пасяджэнняў не прадстаўляліся, відэа камера не ахоплівала ўсіх прысутных і г.д. Гэта ўскладняла назіральнікам магчымасць ацаніць наяўнасць кворуму на пасяджэнні і бачыць працэс і вынікі галасавання.

19 траўня адбылася прамая трансляцыя з сумеснага пасяджэння прэзідыума Маладзечанскага Савета дэпутатаў і раённага выканаўчага камітэта. Як адзначыў назіральнік кампаніі Аляксандр Капуцкі, трансляцыя пасяджэння

пачалася сваечасова, але гук на некалькі секундаў апярэджваў карцінку, камера ахоплівала ўсю залу, але здымкі вяліся толькі з аднаго месца і таму немагчыма было разгледзець і ідэнтыфікаваць усіх прысутных на пасяджэнні. Ніхто з прысутных, акрамя дакладчыка, не прадстаўляўся.

Як паведамляе назіральнік кампаніі Леанід Мархотка, пры правядзенні трансляцыі ў ан-лайн рэжыме не быў прадстаўлены ніводны сябра Салігорскага выканкама і прэзідыўма Савета, за выключэннем прысутнага на пасяджэнні пракурора Салігорскага р-на А. Аўдзея.

Як і падчас папярэдніх выбарчых кампаній, назіральнікі адзначылі досыць фармальны падыход да стварэння ТВК з боку органаў, якія іх утваралі.

54,2 % назіральнікаў кампаніі адзначылі, што пры правядзенні пасяджэнняў не адбывалася абмеркаванняў пры прыняцці рашэнняў аб уключэнні ў камісіі вылучаных асобаў, але ў большасці выпадкаў (81,3 %) прапанаваныя ў склад камісій асобы прадстаўляліся, ім даваліся характарыстыкі.

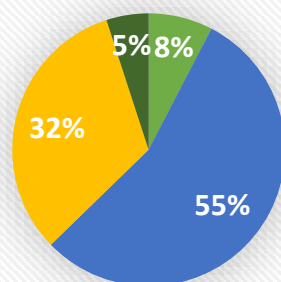
Склад створаных камісій

Па дадзеных ЦВК⁴, у склад 153 тэрытарыяльных камісій увайшлі 1989 сябраў; гэта азначае, што ўсе камісіі сфарміраваныя ў максімальна магчымым колькасным складзе.

У склад камісій увайшлі 641 прадстаўнік грамадзян, вылучаных шляхам падачы заяў (32,2% ад складу камісій), і 101 прадстаўнік працоўных калектываў (5% складу камісій). Нагадаем, што на прэзідэнцкіх выбарах 2001 года прадстаўнікамі грамадзян, вылучанымі шляхам падачы заяў, было больш за 43% складу тэрытарыяльных камісій, прадстаўнікамі працоўных калектываў – 30% сяброў ТВК.

⁴ <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/2020/stat3.pdf>

СКЛАД ТЭРЫТАРЫЯЛЬНЫХ ВЫБАРЧЫХ КАМІСІЙ

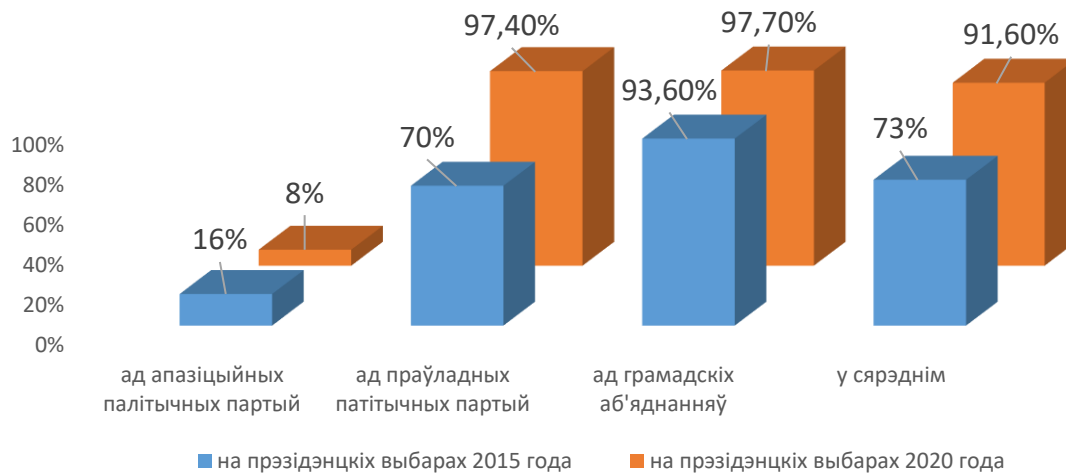

■ ад палітычных партый (152) ■ ад грамадскіх аб'яднанняў (1095)
■ ад грамадзян (641) ■ ад працоўных калектываў (101)

У ТВК увайшлі 152 прадстаўнікі палітычных партый (7,6% ад агульнай колькасці). З 25 прэтэндэнтаў ад апазіцыйных партый у склад ТВК увайшлі два прадстаўнікі – па адным ад Партыі БНФ і БСДП (Грамада) – 8% ад вылучаных; у параўнанні з папярэднімі прэзідэнцкімі выбарамі, колькасць прадстаўнікоў апазіцыйных партый ў ТВК зменшылася ў 15 разоў, а паказчык “праходнасці” знізіўся ўдвая. Ад іншых палітычных партый у склад камісій уключаны 150 чалавек (97,4% ад вылучаных).

Большую частку сябраў камісіі склалі прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў - 1095 чалавек, 55%. З іх 967 чалавек прадстаўлялі пяць праўладных грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзы праўладнай ФПБ. Доля прадстаўнікоў пяці праўладных грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзаў, якія ўвайшлі ў ТВК, склала 97,7% ад прадстаўленых кандыдатур.

СУАДНОСІНЫ КОЛЬКАСЦІ ПРАДСТАЎНІКОЎ РОЗНЫХ СУБ'ЕКТАЎ І КОЛЬКАСЦІ ВЫЛУЧАНЫХ У СКЛАД ТВК ("ПРАХАДЗІМАСЦЬ")

Такім чынам, адсутнасць вызначаных у законе гарантый уключэння ў камісіі прадстаўнікоў зарэгістраваных партый прывяла да таго, што толькі ў двух іх ёсць прадстаўнікі палітычнай апазіцыі, яны складаюць 0,1% ад агульнай колькасці членаў ТВК; такое палажэнне вызначае невысокі ўзровень даверу да дзейнасці названых камісій з боку розных палітычных і грамадскіх структур.